

Svada nastaje u nižim državnim tijelima, no stiže do potpredsjednice vlade

Prizor iz predstave »Pljuska«

KAZALIŠTE KEREMPUH Uz predstavu »Pljuska« u adaptaciji i režiji Željka Königsknechta

Nataša GOVEDIĆ

Znajući koliko je teren hrvatskog jezika iz perspektive jezičnih čistunaca (takozvanih purista) i cenzora trusan, kao i koliko hrvatskih klasika naši lektori ne bi po vrsti jezika koji pisci koriste uopće proglasili dostatno hrvatskim (Matoša, Krležu i Jergovića na prvom mjestu – zbog svih tudica koje s užitkom i majstorskim stilom koriste), zbilja je dobar trenutak za ponovo postaviti komediju koja ukazuje na eksplozivnost samog jezika.

Nasilje oko jezika

Nenad Stazić u tekstu »Pljuska«, premijerno odigranom 1998. godine u Kerempuhu u režiji Vinka Brešana, a sada oživljenog u istom kazalištu u režiji Željka Königsknechta, prati brutalno fizičko nasilje koje se razvija oko jezika. Recimo, kaže li se »nema mjesta muli u juhi« ili »musi u jusi«; u tvojoj psihi ili u tvojoj »psi-si«, je li seljak na mazgi ili na »mazzi«, jesu li babuni majmuni ili ribe (s obzirom na to da postoje i barbuni), što su to bogumuli (prezbiterijanci, patareni, Jehovini svjedoci, evangelisti, konventualci ili možda ipak subotari), a jesu li nepotizmom obilježene i sve osobe zaposlene u našim državnim službama – ili samo neke. Prvo nastaje svada u »nižim« slojevima državnih tijela: dvojica referenta (Željko Königsknecht i Luka Petrušić) toliko se dosaduju na poslu da se rasprava o tome kako je zapravo ispravno govoriti pretvara u tučnjavu. Njihov šef (Damir Poljičak) dolazi razjasniti uzroke tuče, no još gore, pomlati se sa svojim podređenima. Zatim sva trojica pretučeni putuju na raport kod Ministra (Dražen Čuček) koji također izgubi kontrolu oko množine plesa po imenu tango (tangi? tangovi? tangosi? tangi?) i još jednom krene mackljaža, da bi sve na kraju stiglo do potpredsjednice vlade (Elizabeta Kukić) kojoj apsolutno

Jezik koji samog sebe mlati i proganja

Dramaturški, predstava radi s potrebom da pokaže kako jednom zakotrjana grudica apsurdna ili ljudske gluposti vrlo brzo prerasta u pravu lavinu svade i tučnjave, pri čemu joj kao povod zbilja ne treba nikakva ozbiljna uvreda

nije jasno kako je moguće da ljudi završe u gipsu i nagnječene glave zato što se ne slažu oko deklinacija pojedinih imenica i njihovog značenja. Fizičko nasilje nije, međutim, razlog ničije smjene.

Burleskna mackljaža

Predstava počinje jednako kako i završava: nikad ne saznamo da je nominativ plesa poznatog kao tango u stvari »tanga« (primjerice u sintagmi »mnoge vrste tanga«), niti ikome od državnih službenika ikada sine da im posao nije mlatiti praznu slamu po jeziku i oko jezika. Scenografkinja Marta Crnobrnja pazi da se uredi državnih službenika razlikuju po raskoši drvene opreme po sobama (potpredsjednica vlade ima čak i

zastavu i prepariranog jazavca kao ukras), dok je autor videomaterijala koji se koristi u međuprizorima, Mak Vejzović, pazio da mackljaža među službenicima koju pratimo u međuprizorima na videu bude sve burlesknija.

Iako nije u pitanju ambiciozna predstava, glumci jesu vrlo ambiciozni i svi su redom odlični komičari. Königsknecht, koji je i u Brešanovoj režiji igrao ulogu nižeg referenta ili činovnika, sada ponovo igra fitilj svih svada, tvrdeći nečuvane jezične gluposti, ali vrlo samouvjeren, samodopadno i nepokolebljivo. Luka Petrušić pak igra referenta koji dovoljno dobro poznaje jezik da razumije koliko njegov uredski kolega nema pojma, s punim

eksplozivnim gnjevom praćeci gomilanje bedastoća. Općenito su Königsknecht i Petrušić vrlo jaki i veoma precizni humoristi kormilari čitavoga uprizorenja. Poljičak dolazi na scenu kao prividan glas razuma, ali zapravo je osoba koja ima tako dobru političku zaštitu (tata u vladi) da se nimalo ne ustručava upotrijebiti fizičku silu da izrazi svoje nezadovoljstvo uredskim jezičnim svadama. Dražen Čuček igra nazadnjeg konobara, ali sada osobu potrošenih živaca te narušena zdravlja, pa mu nije ispod časti niti mlatiti uokolo počasnim veslom. Kad na sceni stoluje Elizabeta Kukić, potpredsjednica vlade, pred njom je već dugi

lanac službenika u zavojima i gipsevima, što i nju dovodi do mentalnog i emocionalnog rastrojstva.

Grudica apsurdna

Dramaturški, predstava radi s predvidljivom gradacijom i potrebom da pokaže kako jednom zakotrjana grudica apsurdna ili ljudske gluposti vrlo brzo prerasta u pravu lavinu svade i tučnjave, pri čemu joj kao povod zbilja (što je u predstavi najbolje) ne treba nikakva ozbiljna uvreda. Dovoljno je ne slagati se oko hrvatskoga jezika i za par trenutaka kreće pravo pravcato krvoproliće (sličnom temom bavi se i francuska spisateljica Yasmina Reza u drami »Bog masakra«). Ludilo koje zahvaća likove pritom je i neka vrsta otpora policijskom nadzoru samoga jezika. Jer samo je dio priče vezan uz to znaju li likovi pravila sibilizacije. Drugi dio tiče se problema zašto je »nama Hrvatima« do jezika stalo samo na način da se zbog njega lačamo mača. Gdje je nestala činjenica da postoje i načini provjere toga što je sve prihvatljivo (a ne dopušteno) u jeziku, ili gdje je nestala još važnija činjenica da jezične greške nisu odmah automatski pozivi na smaknuće njihovih autora. Ludilo je što samu dramu okida ideja »jezične ispravnosti«, pri čemu nikome zapravo nije stalo do jezika. Osim toga, jezik ni u kojem slučaju nije zatvor sa strogim pravilima, nego prometni trg stalnih

tuzemnih i inozemnih razmjena lingvističkih dobara. Nemamo ga zašto progasiti ratnim terenom, iako je stalno tako korišten.

Hrvatski neofeudalizam

Spomenimo i to da Kerempuhova prvakinja Elizabeta Kukić, glumački nadasve točna i moćna kad je u pitanju uprizorenje političkog narcizma i samovažnosti, kao i apsolutnog osjećaja »pravovjerja« kad je upravljanje uredom i svijetom u pitanju, zbilja sažima čitavu prethodnu piramidu uredskog ludila, što u publici izaziva još jedan sloj smijeha na račun čitavog poretka. »Pljuska« je bila hit u vrijeme svog nastanka, prije četvrt stoljeća, a izvjesno je i predstava koja će se danas rado gledati, jer po mom iskustvu opisuje i desne i lijeve strukture upravljanja, iako si autorski tim vjerojatno utvara da je na sceni samo »desna« korupcija. No, »Pljuska« je zapravo izrazito gogoljevsko drama, jer govori o svijetu feudalnih privilegija i feudalnog »otaljavanja« svih kraljevskih službi. Bilo bi divno da je to sindrom samo hrvatske desnice. Ali nije. I to je razlog uspješnosti čitavog ovog kazališnog projekta: u njemu se prepoznaje nesposobnost dijaloga i bavljenje koještarijama svih naših stranaka, čemu svakodnevno svjedočimo, što je u podjednako mjeri i smiješno i užasno. Baš po mjeri Kerempuha kao satiričke kuće.

Sve prerasta u pravu lavinu svade i tučnjave